

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК

галузевої експертної ради щодо можливості акредитації освітньої програми

Заклад вищої освіти	Волинський національний університет імені Лесі Українки
Освітня програма	2540 Біологія
Рівень вищої освіти	Бакалавр
Спеціальність	091 Біологія

Цей експертний висновок складений за результатами розгляду галузевою експертною радою (ГЕР) акредитаційної справи. Розгляд справи ГЕР є частиною акредитаційної процедури Національного агентства і здійснюється на основі поданих закладом відомостей про самооцінювання освітньої програми, а також звіту експертної групи про результати акредитаційної експертизи.

Детальніше про мету і порядок проведення акредитації можна дізнатися на вебсайті Національного агентства – <https://naqa.gov.ua/>

Використані скорочення:

ID - ідентифікатор

ВСП - відокремлений структурний підрозділ

ГЕР - галузева експертна рада

ЄДЕБО - Єдина державна електронна база з питань освіти

ЄКТС - Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система

ЗВО - заклад вищої освіти

ОП - освітня програма

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК

галузевої експертної ради щодо можливості акредитації освітньої програми

21.04.2023 р.

Справа № 0474/АС-23

Галузева експертна рада Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти з галузі знань 09 "Біологія" у складі:

Севериновська Олена Вікторівна – головуєчий,

Бумейстер Валентина Іванівна,

Галкін Олександр Юрійович,

Клімкіна Ірина Іванівна,

Колісник Ярина Іванівна,

Молодченкова Ольга Олегівна,

за участі запрошених осіб:

Цьось А., ректор – представник ЗВО,

Теплюк Вадим Сергійович – гарант ОП,

Гончаренко Віталій Іванович – керівник експертної групи,

розглянула на своєму засіданні матеріали акредитаційної справи щодо акредитації освітньої програми:

Назва ЗВО	Волинський національний університет імені Лесі Українки
Назва ВСП ЗВО	<i>не застосовується</i>
ID освітньої програми в ЄДЕБО	2540
Назва ОП	Біологія
Галузь знань	09 Біологія
Спеціальність	091 Біологія
Спеціалізація (за наявності)	<i>відсутня</i>
Рівень вищої освіти	Бакалавр
Вид освітньої програми	Освітньо-професійна

За результатами розгляду акредитаційної справи галузева експертна рада

РЕКОМЕНДУЄ

ухвалити рішення про акредитацію.

За – 6, Проти – 0

1. Наявність або відсутність підстав для відмови в акредитації, не пов'язаних із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми

На думку ГЕР

підстави для відмови в акредитації, не пов'язані із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми, або для призначення повторної акредитаційної експертизи, відсутні

наявні підстави для відмови в акредитації, не пов'язані із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми

наявні підстави для призначення повторної акредитаційної експертизи

2. Обґрунтування ГЕР

У цьому розділі ГЕР надає власну оцінку відповідності освітньої програми, базуючись на змісті звіту експертної групи та інших матеріалах акредитаційної справи.

Заповнення полів «Обґрунтування» є обов'язковим, якщо ГЕР змінює рівень відповідності, визначений експертною групою, або підтверджує рівень відповідності А, Е чи F. У цих випадках необхідно заповнити обґрунтування не менше як за одним підкритерієм у межах відповідного критерію.

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

1.1 Освітня програма має чітко сформульовані цілі, які відповідають місії та стратегії закладу вищої освіти

Освітньо-професійна програма "Біологія" за спеціальністю 091 Біологія – перший (бакалаврський) рівень ВО реалізується з 2016 р. на базі кафедри зоології, а також інших структурних підрозділів Волинського національного університету імені Лесі Українки. Мета освітньо-професійної програми сформульована відповідно до основних напрямків спеціальності та відповідає місії та стратегії ВНУ імені Лесі Українки.

1.2 Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням позицій та потреб заінтересованих сторін

У відомостях самооцінювання наводиться інформація щодо врахування позицій і потреб заінтересованих сторін при формуванні цідей і програмних результатів навчання, що було підтверджено ЕГ під час інтерв'ювання з гарантом та стейкхолдерами. Однак, документальне підтвердження наданих цільових пропозицій і їх врахування при перегляді ОПП у справі відсутнє. Гаранту та групі забезпечення, впродовж подальшої реалізації програми, рекомендується оприлюднювати на сторінці кафедри офіційного сайту університету результати співпраці зі стейкхолдерами (опитування, новини про зустрічі, надані рецензії на ОПП тощо) та результати врахування отриманих від них пропозицій.

1.3 Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням тенденцій розвитку спеціальності, ринку праці, галузевого та регіонального контексту, а також досвіду аналогічних вітчизняних та іноземних освітніх програм

ОПП визначає результати навчання з урахуванням сучасних тенденцій розвитку професійної галузі, базується на сучасних тенденціях ринку праці, зумовлених необхідністю формування високоосвіченої та національно свідомої особистості та продукування інноваційних ідей. При розробці програми враховано досвід аналогічних вітчизняних та іноземних програм.

1.4 Освітня програма дає можливість досягти результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти (за наявності).

За відсутності затвердженого стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти програмні результати навчання мають відповідати вимогам Національної рамки кваліфікацій для відповідного кваліфікаційного рівня

Загалом відповідає змісту підкритерію.

Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

2.1 Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає вимогам законодавства щодо навчального навантаження для відповідного рівня вищої освіти та відповідного стандарту вищої освіти (за наявності)

Загальний обсяг ОПП становить 240 кредитів ЄКТС, з них: 180 кредитів складають освітні компоненти спрямовані на формування компетентностей, визначених стандартом вищої освіти за спеціальністю 091 Біологія для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти затвердженого наказом МОН України № 1457 від 21.11.2019 року; 60 кредитів відведено на дисципліни вільного вибору студентів, що повністю відповідає вимогам українського законодавства.

2.2 Зміст освітньої програми має чітку структуру; освітні компоненти, включені до освітньої програми, становлять логічну взаємопов'язану систему та в сукупності дають можливість досягти заявлених цілей та програмних результатів навчання

У цілому, ОПП Біологія має чітку структуру. Освітні компоненти впорядковані за трьома блоками: Цикл загальної підготовки, в тому числі базові гуманітарні дисципліни та навчальні дисципліни фізико-математичного і природничого напрямів (43 кредити ЄКТС, або 17,9 % загального обсягу освітньої програми); Цикл професійної підготовки, що складають дисципліни біологічного спрямування та виробнича і навчальна практики (137 кредитів, або 57,1 %); Цикл вибіркового вибору дисциплін, що дозволяють здобувачам ВО сформувати індивідуальну траєкторію навчання, забезпечують отримання додаткових знань та формування нових умінь і навичок (60 кредитів, або 25%). Послідовність вивчення дисциплін узгоджена та логічна. У сукупності така структура ОПП гарантує досягнення програмних результатів навчання та дозволяє досягти заявлених цілей навчання - підготовка фахівців, здатних вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері біології або у процесі навчання, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов і передбачають застосування законів, теорій та методів природничих наук.

2.3 Зміст освітньої програми відповідає предметній області визначеній для неї спеціальності (спеціальностям, якщо освітня програма є міждисциплінарною)

Змістове наповнення ОПП Біологія формують теоретичні (ОК12-16), прикладні (ОК34-39) та експериментальні питання (ПР19 за ОК 16, 18, 19, 34, 36; ПР24 за ОК12, 19, 20, 22-25, 29-31, 40) у галузі біології, гуманітарних (ОК1-4, 7, 9, 10) та природничих суміжних наук (ОК8, 17, 25, 26, 29, 31-33), що відповідає предметній області спеціальності 091-Біологія.

2.4 Структура освітньої програми передбачає можливість для формування індивідуальної освітньої траєкторії, зокрема через індивідуальний вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін в обсязі, передбаченому законодавством

ОПП Біологія передбачає можливість формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів ВО. Загальний обсяг годин, відведених на ОК циклу вибіркового вибору дисциплін становить 60 кредитів ЄКТС, що відповідає 25% загального обсягу навчального навантаження. У ВНУ імені Лесі Українки розроблено та введено в дію Положенням про організацію освітнього процесу на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях у ВНУ імені Лесі Українки та Положення про організацію вивчення навчальних дисциплін вільного вибору (блоку дисциплін вільного вибору). Перелік і силабуси вибіркового вибору дисциплін, визначених ОП, розміщені на сайті факультету біології та лісового господарства. Здобувачі здійснюють вибір дисциплін через систему автоматизованого запису.

2.5 Освітня програма та навчальний план передбачають практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка дає можливість здобути компетентності, потрібні для подальшої професійної діяльності

Обсяг годин практичної підготовки за ОПП Біологія становить 24 кредита ЄКТС (10% загального обсягу програми). Практична підготовка здобувачів реалізується через проходження навчальних та виробничої практики, у силабусах яких передбачено компетентності та програмні результати навчання, що повністю відповідають вимогам стандарту вищої освіти за спеціальністю 091-Біологія. Реалізація практичної підготовки відбувається на підставі договорів із базами практик та регулюється Положенням про проведення практики здобувачів ВНУ імені Лесі Українки.

2.6 Освітня програма передбачає набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (softskills), що відповідають заявленим цілям

Змістове наповнення ОПП Біологія передбачає широкі можливості для набуття здобувачами соціальних, м'яких навичок. Це відображено в силабусах ОК циклів загальної та професійної підготовки (ОК1-4, 6, 7, 9, 10, 34, 35), які забезпечують набуття загальних компетентностей (ЗК 1, ЗК 2, ЗК 5, ЗК 10) та програмних результатів навчання (ПРН 1, ПРН 3, ПРН 4, ПРН 7, ПРН 22, ПРН 23), спрямованих на соціальну, комунікативну та міждисциплінарну орієнтацію особистості.

2.7 Зміст освітньої програми враховує вимоги відповідного професійного стандарту (за наявності)

Професійний стандарт відсутній.

2.8 Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає фактичному навантаженню здобувачів, досягненню цілей та програмних результатів навчання

У цілому відповідає змісту підкритерію. Одночасно, розподіл навчального навантаження за окремими ОК циклів загальної (ОК6, 7) та професійної підготовки (ОК34) мінімізовано до 2 кредитів ЄКТС. На ОК40 Атестаційний екзамен (цикл професійної підготовки) відведено 1 кредит. При цьому, в розподілі навчального навантаження у вибіркового

блоці представлені дисципліни обсягом від 6 до 7 кредитів. Гаранту програми, групі забезпечення та завідувачу кафедри зоології рекомендується при формуванні навчального плану на 2023-2024 н.р. провести перегляд та оптимізацію розподілу годин між ОК циклів загальної та професійної підготовки в межах не менше 3 кредитів ЄКТС. Для вибірових дисциплін передбачити рівноцінний розподіл годин, що полегшить здобувачу здійснення їх вибору та формування індивідуального навчального плану в межах окремого семестру.

2.9 Структура освітньої програми та навчальний план підготовки здобувачів вищої освіти за дуальною формою у разі її здійснення узгоджені із завданнями та особливостями цієї форми здобуття освіти

Дуальна форма освіти за даною освітньою програмою не здійснюється.

Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

3.1 Правила прийому на навчання за освітньою програмою є чіткими та зрозумілими, не містять дискримінаційних положень та оприлюднені на офіційному вебсайті закладу вищої освіти

На сторінці Приймальної комісії ВНУ імені Лесі Українки висвітлено правила прийому на навчання в університеті, які є чіткими та не містять дискримінаційних положень <https://vstup.vnu.edu.ua/>. Експертна група переконалась, що студенти на момент вступу мали до відповідних документів доступ та скористались ними.

3.2 Правила прийому на навчання за освітньою програмою враховують особливості самої освітньої програми

Вступ за ОПП Біологія відбувається за результатами сертифікатів Зовнішнього незалежного оцінювання (НМТ у 2022 р.) для випускників шкіл та коледжів. У розділі умов вступу для випускників коледжу на сайті Приймальної комісії розміщені програми ЗНО/НМТ з предметів <https://vstup.vnu.edu.ua/programs-of-entrance-examinations-for-entrance/>, укладені відповідно до програм зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання та затверджені наказами МОН України Але, у вкладці з предмету Біологія відкривається програма з математики. Рекомендується на рівні ЗВО до початку вступної кампанії 2023 р. привести у відповідність документи у вкладці Приймальної комісії «Програми вступних випробувань для вступників після коледжу».

3.3 Визначено чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти, зокрема під час академічної мобільності, що відповідають Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні (Лісабон, 1997 р.), є доступними для всіх учасників освітнього процесу та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

У ЗВО розроблені та введені в дію внутрішні нормативні документи, що регулюють процедуру визнання результатів навчання, отриманих у інших закладах освіти. Наявність відповідного досвіду в межах ОПП Біологія засвідчено ЕГ.

3.4 Визначено чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, що є доступними для всіх учасників освітнього процесу та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

ЗВО визначено чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, що регулюється Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/08/2022_%D0%92%D0%B8%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%80%D0%B5%D0%B7%D1%83%D0%BB_%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B2_%D0%92%D0%9D%D0%A3_i%D0%BC._%D0%9B.%D0%A3._%D1%80%D0%B5%D0%B4.pdf. Однак, досвід визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здобувачами ОПП «Біологія» наразі відсутній. Гаранту та НПП, що реалізують програму, рекомендується впродовж терміну до наступної акредитації ОПП Біологія, сприяти активізації здобувачів до використання можливостей неформальної освіти з наступним визнанням її результатів у ВНУ імені Лесі Українки.

Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

4.1 Форми та методи навчання і викладання сприяють досягненню заявлених у освітній програмі цілей та програмних результатів навчання, відповідають вимогам студентоцентрованого підходу та принципам академічної свободи

Загалом відповідає змісту підкритеріїв. Аналіз навчального плану свідчить про гармонійне поєднання таких форм навчання, як лекції, практичні роботи, лабораторні роботи, семінарські заняття, консультації, самостійна робота, індивідуальні завдання. Вибір методів навчання детально викладено в таблиці з звіту СО, серед яких: дискусія, виступи, ілюстрування, демонстрування, тренінги, робота з навчальною і науковою літературою, фізичний експеримент, розв'язування задач. У силабусах ОК наявні інформація про форми навчання та відсутня інформація про методи навчання. Це не погіршує загального позитивного враження про структуру силабусу, однак не дозволяє здобувачу отримати вичерпне уявлення про формат організації аудиторної та самостійної роботи з метою можливості вибору методів навчання. В університеті активно використовується навчальна платформа Moodle та Office 365. Студентоцентрикований підхід реалізується через вчасність надання інформації щодо освітнього процесу, сприянню в формуванні індивідуальної освітньої траєкторії здобувача, можливістю вільного вибору ОК. Якість навчання досліджується через опитування здобувачів. Науково-педагогічним працівникам, які задіяні в реалізації освітнього процесу за ОПП Біологія, рекомендується при наступному оновленні силабусів ОК доповнити їх інформацією про методи навчання.

4.2 Усім учасникам освітнього процесу своєчасно надається доступна і зрозуміла інформація щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання в межах окремих освітніх компонентів (у формі силабуса або в інший подібний спосіб)

У цілому відповідає змісту підкритерію. Одночасно, необхідно відмітити відсутність представлення списку рекомендованої літератури в силабусах щодо наявного методичного забезпечення для більшості ОК. Науково-педагогічним працівникам, при наступному оновленні силабусів ОК рекомендується доповнити список рекомендованої літератури власними доробками у вигляді виданих методичних вказівок, рекомендацій та практикумів до виконання різних видів діяльності в межах освітніх компонент, передбачених навчальним планом програми. В якості позитивного прикладу щодо представлення наявного навчально-методичного забезпечення варто навести силабус ОК19 Фізіологія та біохімія рослин, ОК16 Загальна цитологія та гістологія.

4.3 Заклад вищої освіти забезпечує поєднання навчання і досліджень під час реалізації освітньої програми відповідно до рівня вищої освіти, спеціальності та цілей освітньої програми

На ОПП Біологія елементи наукової діяльності починають впроваджуватись у освітній процес від першого курсу навчання здобувачів через елементи ознайомлення з експериментом у межах окремих ОК, участі в проблемних групах та науковому гуртку. У подальшому це дає можливість здобувачам представляти результати власних досліджень на наукових заходах різного формату в межах університету та на Всеукраїнському рівні, що підтверджує звіт СО та надані документи ЗВО на запит ЕГ.

4.4 Педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники (далі - викладачі) оновлюють зміст освіти на основі наукових досягнень і сучасних практик у відповідній галузі

Дотримання вимог підкритерію регулюється на рівні ЗВО, а саме відповідними внутрішніми нормативним документами: ЗВО Положенням про розроблення, затвердження, моніторинг, перегляд та закриття освітніх програм у ВНУ, Положенням про організацію освітнього процесу на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях у ВНУ (<https://vnu.edu.ua/uk/normativno-pravovabaza>). Аналіз рекомендованої літератури в силабусах ОК свідчить про наповнення дисциплін сучасним досвідом у галузі Біологія та суміжних їй галузях. Варто відзначити належний рівень використання власного наукового досвіду викладачів при читанні дисциплін Молекулярна біологія (ОК23) та Біофізика (ОК24).

4.5 Навчання, викладання та наукові дослідження пов'язані з інтернаціоналізацією діяльності закладу вищої освіти

ВНУ імені Лесі Українки має широкі можливості для здійснення інтернаціоналізації освітнього процесу, в тому числі й за ОПП Біологія. На ОПП Біологія наявний досвід навчання здобувача за програмою подвійного диплому в литовському університеті. Викладі мають підтверджені закордонні стажування. Кафедра зоології співпрацює з університетами Польщі та Швеції, НПП є учасниками грантових проектів та публікуються в закордонних реферованих наукових виданнях. Досвід міжнародної мобільності студентів наразі відсутній у межах ОПП Біологія. Гаранту, групі забезпечення програми та завідувачу кафедри рекомендується популяризувати серед здобувачів перспективи міжнародної академічної мобільності впродовж наступного періоду реалізації ОПП Біологія.

Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень А

Обґрунтування ГЕР

5.1 Форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів вищої освіти є чіткими, зрозумілими, дають можливість встановити досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання для окремого освітнього компонента та/або освітньої програми в цілому, а також оприлюднюються заздалегідь

Інформація у відомостях СО та звіті ЕГ, наводить вичерпне уявлення про належну організацію та проведення контрольних заходів у освітньому процесі ВНУ імені Лесі Українки, що регламентуються рядом внутрішніх нормативних документів. У ЗВО визначено чіткі правила здачі заліків та екзаменів, а також їх повторного складання у разі отримання незадовільної оцінки. У силабусах освітніх компонентів за ОПП Біологія надаються детальні роз'яснення щодо розподілу балів та вимог для отримання поточних та підсумкових балів оцінювання успішності здобувача.

5.2 Форми атестації здобувачів вищої освіти відповідають вимогам стандарту вищої освіти (за наявності)

Відповідає вимогам підкритерію.

5.3 Визначено чіткі та зрозумілі правила проведення контрольних заходів, що є доступними для всіх учасників освітнього процесу, які забезпечують об'єктивність екзаменаторів, зокрема охоплюють процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, визначають порядок оскарження результатів контрольних заходів і їх повторного проходження, та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

На сайті ЗВО оприлюднено документи, які визначають правила та регулюють правила проведення контрольних заходів – <https://vnu.edu.ua/uk/normativno-pravova-baza>. Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється згідно «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки». Правила проведення контрольних заходів визначено в Положенні про організацію і проведення поточного і підсумкового контролю у формі комп'ютерного тестування, Положенні про екзаменаційну комісію щодо атестації осіб, які здобувають перший (бакалаврський) та другий (магістерський) рівні освіти, та Положенні про організацію освітнього процесу на заочній формі навчання у ВНУ. Правила апеляції результатів підсумкового контролю висвітлені в Положенні про організацію освітнього процесу на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях у ВНУ. Діє Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки.

5.4 У закладі вищої освіти визначено чіткі та зрозумілі політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності, яких послідовно дотримуються всі учасники освітнього процесу під час реалізації освітньої програми. Заклад вищої освіти популяризує академічну доброчесність (насамперед через імплементацію цієї політики у внутрішню культуру якості) та використовує відповідні технологічні рішення як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності

Університетом проводиться ґрунтовна та результативна робота щодо постійного вдосконалення політики дотримання академічної доброчесності. Розроблено та введено в дію Кодекс академічної доброчесності ВНУ імені Лесі Українки, Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників ВНУ імені Лесі Українки, Положення про комітет з етики наукових досліджень Волинського національного університету імені Лесі Українки, Положення про випускні кваліфікаційні роботи (проєкти). ЗВО популяризує академічну доброчесність через проведення різноманітних тематичних заходів. Зокрема, на факультеті біології та лісового господарства проводяться круглі столи та лекції, присвячені питанням академічної доброчесності. У відомостях СО наведено приклад дієвості наявних у ЗВО механізмів протидії порушенням правил академічної доброчесності, а саме недопущення до захисту курсової роботи здобувача ВО за ОПП Біологія через виявлений збіг тексту. У силабусах ОК даної програми прописано основні аспекти політики академічної доброчесності, яких повинні дотримуватись учасники освітнього процесу ВНУ імені Лесі Українки. Найбільш позитивною практикою дотримання політики та популяризації академічної доброчесності на рівні ЗВО, є участь університету в проєкті «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» (Академічна доброчесність в Університеті, де Волинський національний університет імені Лесі Українки став фіналістом у 2021 р. Крім того, також у 2021 р., університет отримав відзнаку від Департаменту освіти Ради Європи за результатами конкурсу «Кращі практики із сприяння академічній доброчесності у вищих навчальних закладах Європи». Такий рівень визнання дотримання принципів академічної доброчесності на міжнародному рівні дозволяє бути окресленим у якості взірцевої практики для інших ЗВО. ГЕР вважає, що на фоні повної відповідності підкритеріїв 5.1-5.3 та взірцевості за підкритерієм 5.4, у цілому за критерієм 5 дана акредитаційна справа заслуговує бути оціненою на рівні А.

Критерій 6. Людські ресурси

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

6.1 Академічна та/або професійна кваліфікація викладачів, задіяних до реалізації освітньої програми, забезпечує досягнення визначених відповідною програмою цілей та програмних результатів навчання

Науково-педагогічні працівники, задіяні в реалізації ОПП Біологія мають відповідність до Ліцензійних умов, за професійною кваліфікацією, за рівнем наукових звань і ступенів, за наявним підвищенням кваліфікації, в т.ч. закордонному стажуванні, а також за публікаційною активністю наукових праць та навчальних видань, участі в редакційних колегіях та виконанні і науково-дослідних тем. Одночасно, для окремих НПП відмічається недостатній обсяг стажування в кредитах ЄКТС за останні 5 років, а також низька публікаційна активність, що потребує врахування в їх подальшій науково-педагогічній діяльності. НПП, задіяним у реалізації ОПП Біологія рекомендується до кінця 2023 року отримати сумарно 180 год. підвищення фахової майстерності, в т.ч. стажувань за кордоном і в інших установах і ЗВО України, а також посилити публікаційну активність у розрізі тематик дисциплін, які вони викладають.

6.2 Процедури конкурсного добору викладачів є прозорими і дають можливість забезпечити потрібний рівень їхнього професіоналізму для успішної реалізації освітньої програми

Конкурсний добір викладачів проводиться відповідно до Положення щодо проведення конкурсного відбору для заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників та укладання з ними трудових договорів (контрактів) у Волинському національному університеті імені Лесі Українки. Відповідні процедури конкурсу є прозорими, з чітко встановленими правилами для організатора (університету) та претендентів на заміщення вакантних посад. Оголошення про конкурс розміщується на офіційному сайті ВНУ імені Лесі Українки, попередній відбір претендентів оговорюється в межах кафедри, з подальшим розглядом конкурсної комісії університету. Основними вимогами до претендентів є відповідність професійної кваліфікації, педагогічний досвід, результати внутрішнього рейтингування НПП, наявне підвищення кваліфікації.

6.3 Заклад вищої освіти залучає роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу

Роботодавці приймають участь як у питаннях обговорення й вдосконалення ОПП Біологія, так і в безпосередній освітній діяльності, через надання баз практик і укладання договорів про співпрацю з університетом.

6.4 Заклад вищої освіти залучає до аудиторних занять професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців

Однією з сильних сторін за критерієм 6, у межах ОПП Біологія є досвід залучення професіоналів-практиків до викладання навчальних дисциплін (ОК11, ОК21) на умовах оплати праці за сумісництвом.

6.5 Заклад вищої освіти сприяє професійному розвитку викладачів через власні програми або у співпраці з іншими організаціями

Відомості СО, звіт ЕГ та документи надані на запит експертів під час роботи з представниками ЗВО доводять відповідність за даним підкритерієм.

6.6 Заклад вищої освіти стимулює розвиток викладацької майстерності

В університеті наявна достатня кількість мотиваційних інструментів морального та матеріального спрямування для заохочення НПП до розвитку викладацької майстерності. Крім того, викладачі мають змогу удосконалити свої навички роботи з електронними платформами, зокрема «Електронне навчання і менеджмент в Університеті: Office 365», «Створення навчальних курсів навчальних дисциплін у системі управління навчання Moodle за спеціальностями». За матеріалами акредитаційної справи ОПП Біологія доведено, що НПП, задіяні в її реалізації користуються цими можливостями.

Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень А

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень А

Обґрунтування ГЕР

7.1 Фінансові та матеріально-технічні ресурси (бібліотека, інша інфраструктура, обладнання тощо), а також навчально-методичне забезпечення освітньої програми гарантують досягнення визначених освітньою програмою цілей та програмних результатів навчання

У відомостях СО, в частині Інформація про обов'язкові освітні компоненти ОП (табл. 1) наведено перелік матеріально-технічного забезпечення за освітніми компонентами в межах даної програми. Варто відмітити достатню повну комплектацію учбових приміщень кафедри зоології та навчальних аудиторій університету, де навчаються здобувачі за ОПП Біологія. Серед унікального обладнання наявні електроенцефалографічний комплекс, електронейроміограф, інтерактивна система анатомічної візуалізації, мікроскопи з розширеними можливостями, які в поєднанні з

наочними біологічними препаратами, лабораторним інструментарієм, реактивами, мультимедійними, інтерактивними технічними пристроями та підведеними комунікаціями доводять відповідність оснащення навчально-наукових лабораторій. ЕГ пересвідчилась у дійсній комплектації і дієвості лабораторного оснащення та методичного забезпечення для реалізації програми, що дозволяє підтвердити можливості матеріально-технічних ресурсів для досягнення визначених цілей та програмних результатів навчання за ОПП Біологія.

7.2 Заклад вищої освіти забезпечує безоплатний доступ викладачів і здобувачів вищої освіти до відповідної інфраструктури та інформаційних ресурсів, потрібних для навчання, викладацької та/або наукової діяльності в межах освітньої програми

Студенти та викладачі мають безоплатний доступ до початкових приміщень, бібліотеки, спорткомплексу, електронних та інформаційних ресурсів університету. На базі факультету функціонують зоологічний музей, агробіостанція і ботанічний сад. Навчальні корпуси мають зони Wi-Fi з вільним доступом. ЗВО передбачає безоплатне проживання в гуртожитку студентів-учасників або дітей учасників ООС.

7.3 Освітнє середовище є безпечним для життя і здоров'я здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою, та дає можливість задовольнити їхні потреби та інтереси

Питання безпеки життєдіяльності є важливим елементом у діяльності ВНУ імені Лесі Українки. Розроблено та введено в дію ряд внутрішніх нормативних документів, які визначають правила дотримання та гарантування заходів безпеки для всіх учасників освітнього процесу. В лабораторіях наявні відповідні інструктивні матеріали, з якими ознайомлюють здобувачів для врахування в процесі навчання.

7.4 Заклад вищої освіти забезпечує освітню, організаційну, інформаційну, консультативну та соціальну підтримку здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою

В університеті діє корпоративна електронна пошта, що є основним засобом комунікації здобувачів із викладачами. Також активно застосовуються канали соціальних месенджерів. На сайті ЗВО є сторінка для студентів «Куди звернутися студенту, якщо?». Діє Юридична клініка, Психологічний консультативний центр, Інклюзивний хаб і Коворкінг-Центр «Академ-Бізнес ХАБ», стадіон зі спортивним майданчиком, реабілітаційна клініка, функціонують платформа дистанційного навчання Moodle, база практик-табір «Гарт». На факультеті біології та лісового господарства працює студентська рада, волонтерська організація «Ластівка», діють проблемні групи, організовуються та проводяться конференції, відзначається День науки. Студентам надається організаційна і консультативна підтримка від працівників деканату, бібліотеки, викладачів, відділу молодіжної політики та соціальної роботи.

7.5 Заклад вищої освіти створює достатні умови щодо реалізації права на освіту для осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються за освітньою програмою

Університет проводить постійну роботу з облаштування навчальних корпусів та інфраструктурних приміщень відповідно до підходів інклюзивності будівель <https://vnu.edu.ua/uk/dostupnist-dlya-osib-z-invalidnistyu>. ЕГ засвідчила, що результати цієї роботи є дієвими з огляду наявності серед здобувачів ВО в університеті осіб з особливими освітніми потребами. Студентам з особливими освітніми потребами надається навчально-реабілітаційний супровід, забезпечення вільного доступу до інфраструктури, право на отримання соціальної стипендії та безоплатного проживання в гуртожитку. Навчальні корпуси і гуртожитки обладнані пандусами для осіб із обмеженою мобільністю, на стінах є тактильні таблички для осіб з проблемами зору. У ЗВО функціонує Інклюзивний хаб та реабілітаційна клініка. На ОПП Біологія здобувачі освіти з особливими освітніми потребами не навчаються.

7.6 Наявні чіткі і зрозумілі політика та процедури вирішення конфліктних ситуацій (зокрема пов'язаних із сексуальними домаганнями, дискримінацією та/або корупцією тощо), які є доступними для всіх учасників освітнього процесу та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

В університеті вжито необхідні заходи щодо вирішення можливих конфліктних ситуацій, які відображено в Статуті ВНУ імені Лесі Українки, Правилах внутрішнього розпорядку ВНУ імені Лесі Українки, Антикорупційній програмі ВНУ імені Лесі Українки, Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки. Зміст цих документів доноситься до учасників освітнього процесу. Введено в практику ознайомлення НПП двічі на рік із правилами уникнення корупційних дій та анкетування студентів щодо прояву в університеті хабарництва, насильства, зловживань службовим становищем тощо. В інформуванні здобувачів щодо нульової толерантності до корупції та попередження виникнення конфліктних ситуацій беруть участь декан, заступник декана з виховної роботи, куратори, голова студентської ради факультету і старости академічних груп. Учасники освітнього процесу мають змогу анонімно повідомляти про випадки конфліктних ситуацій та корупційних проявів через електронну скриньку довіри на адресу електронної пошти або за номером телефону <https://vnu.edu.ua/uk/povidomyturo-koruptsiyu>, а також залишивши письмове повідомлення у скриньках довіри, що розміщені в усіх навчальних корпусах, гуртожитках і на факультетах. ГЕР повністю розділяє думку ЕГ щодо повної відповідності за всіма підкритеріями в частині оцінювання Освітнього середовища та матеріальних ресурсів за ОПП Біологія. Наявність доведених у справі фактів щодо оснащення лабораторій, наявності зоологічного музею, агробіостанції і ботанічного саду, підтримки здобувачів та НПП, надання їм соціальної допомоги, безоплатного доступу до наявної інфраструктури та інформаційних ресурсів, належно створених умов для осіб з особливими потребами та механізмів запобігання корупції і вирішення конфліктних ситуацій, дозволяють вважати критерій 7 взірцевим та оцінити його на рівні А.

Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

8.1 Заклад вищої освіти послідовно дотримується визначених ним процедур розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітньої програми

Загалом відповідає змісту підкритеріїв. В університеті діє Положення про розроблення, затвердження, моніторинг, перегляд та закриття освітніх програм. У справі детально викладено послідовність перегляду та перезатвердження ОПП Біологія, що повністю відповідає внутрішнім правилам ЗВО.

8.2 Здобувачі вищої освіти безпосередньо та через органи студентського самоврядування залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери. Позиція здобувачів вищої освіти береться до уваги під час перегляду освітньої програми

ЕГ засвідчила участь здобувачів ВО в обговоренні ОПП Біологія та врахування їх пропозицій щодо проведення занять професіоналами-практиками. Студентам забезпечено постійну можливість внесення пропозицій через систему анкетування, яка включає тематики «Оцінка якості освітнього процесу за освітньо-професійною програмою», «Якість практичної підготовки очима студентів», «Викладач очима студентів».

8.3 Роботодавці безпосередньо та/або через свої об'єднання залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери

У робочу групу з формування ОПП Біологія входять представники роботодавців. Для врахування пропозицій роботодавців існує можливість ознайомлення останніх із програмою та навчальним планом, що знаходяться у вільному доступі на сайті університету, а також анкета для опитування роботодавців на сайті факультету біології та лісового господарства у вкладенні «Опитування».

8.4 Наявна практика збирання, аналізу та врахування інформації щодо кар'єрного шляху випускників освітньої програми

Формування інформаційної бази щодо кар'єрного шляху випускників проводить Асоціація випускників імені Лесі Українки. На сторінці факультету біології та лісового господарства у вкладенні «Зв'язок із випускниками» є рубрика «Наші випускники», однак наразі інформація на ній відсутня. Гаранту та групі забезпечення освітньої програми рекомендується до початку вступної кампанії 2023 року провести наповнення сторінки «Наші випускники», що значно покращить можливості абітурієнта в орієнтації щодо перспектив працевлаштування після вступу та успішного завершення навчання на ОПП Біологія. Впродовж майбутнього періоду реалізації освітньої програми розвивати співпрацю з її випускниками.

8.5 Система забезпечення якості закладу вищої освіти забезпечує вчасне реагування на виявлені недоліки в освітній програмі та/або освітній діяльності з реалізації освітньої програми

У цілому відповідає вимогам підкритерію. В процесі усунення недоліків освітньої програми були допрацьовані силабуси, створено електронні курси ОК, збільшено кількість годин на практичну підготовку, покращено МТЗ.

8.6 Результати зовнішнього забезпечення якості вищої освіти (зокрема зауваження та пропозиції, сформульовані під час попередніх акредитацій) беруться до уваги під час перегляду освітньої програми

Формальних зауважень за змістом підкритерію немає. Гаранту, групі забезпечення ОПП, завідувачу кафедри та уцілому на рівні університету рекомендується продовжувати роботу по формуванню та розвитку внутрішньої системи якості, спираючись на провідний досвід інших ЗВО.

8.7 В академічній спільноті закладу вищої освіти сформована культура якості, що сприяє постійному розвитку освітньої програми та освітньої діяльності за цією програмою

Культура якості та розвитку освітньої діяльності простежується на всіх рівнях адміністративної та науково-педагогічної діяльності ВНУ імені Лесі Українки. У процесі беруть участь такі структурні підрозділи ЗВО, як випускова кафедра, вчена рада та науково-методична рада факультету біології та лісового господарства, навчально-методичний відділ забезпечення якості вищої освіти, навчальний відділ, студентське самоврядування. Всі процедури регулюються Статутом ЗВО, «Положенням про організацію освітнього процесу на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях у ВНУ імені Лесі Українки», «Положенням про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти у ВНУ імені Лесі Українки». В університеті діє Школа гарантів. У акредитаційній справі простежується активна співпраця розробників ОПП Біологія з усіма стейкхолдерами. З метою покращення якості освітньої програми проводиться усне обговорення ОПП зі здобувачами та їх анкетування.

Критерій 9. Прозорість та публічність

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

9.1 Визначені чіткі та зрозумілі правила і процедури, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу, є доступними для них та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

Найвний перелік чинних внутрішніх нормативних документів ВНУ імені Лесі Українки та архів документів передбачають чіткі, зрозумілі процедури і правила щодо організації освітнього процесу та розміщені у вільному доступі на офіційному сайті університету <https://vnu.edu.ua/uk/normativno-pravova-baza>

9.2 Заклад вищої освіти не пізніше ніж за місяць до затвердження освітньої програми або змін до неї оприлюднює на своєму офіційному вебсайті відповідний проєкт із метою отримання зауважень та пропозиції заінтересованих сторін

На сайті ЗВО, на сторінці «Громадське обговорення ОП» ОПП Біологія розміщена в архіві 2020 р. Однак, у межах сторінки відсутня доступна опція ознайомлення з датою розміщення документу для публічного обговорення. Рекомендується на рівні ЗВО до завершення поточного навчального року передбачити можливість висвітлення дати розміщення освітніх програм для публічного обговорення.

9.3 Заклад вищої освіти своєчасно оприлюднює на своєму офіційному вебсайті точну та достовірну інформацію про освітню програму (включаючи її цілі, очікувані результати навчання та компоненти) в обсязі, достатньому для інформування відповідних заінтересованих сторін та суспільства

У цілому відповідає змісту підкритерію.

Критерій 10. Навчання через дослідження

Рівень відповідності (експертна група)

не застосовується

Рівень відповідності (ГЕР)

не застосовується

Обґрунтування ГЕР

10.1 Зміст освітньо-наукової програми відповідає науковим інтересам аспірантів (ад'юнктів) і забезпечує їх повноцінну підготовку до дослідницької та викладацької діяльності в закладах вищої освіти за спеціальністю та/або галуззю

не застосовується

10.2 Наукова діяльність аспірантів (ад'юнктів) відповідає напряму досліджень наукових керівників

не застосовується

10.3 Заклад вищої освіти організаційно та матеріально забезпечує в межах освітньо-наукової програми можливості для проведення й апробації результатів наукових досліджень відповідно до тематики аспірантів (ад'юнктів) (проведення регулярних конференцій, семінарів, колоквиумів, доступ до використання лабораторій, обладнання тощо)

не застосовується

10.4 Заклад вищої освіти забезпечує можливості для залучення аспірантів (ад'юнктів) до міжнародної академічної спільноти за спеціальністю, зокрема через виступи на конференціях, публікації, участь у спільних дослідницьких проєктах тощо

не застосовується

10.5 Наявна практика участі наукових керівників аспірантів у дослідницьких проєктах, результати яких регулярно публікуються та/або практично впроваджуються

не застосовується

10.6 Заклад вищої освіти забезпечує дотримання академічної доброчесності у професійній діяльності наукових керівників та аспірантів (ад'юнктів), зокрема вживає заходів для унеможливлення наукового керівництва особами, які вчинили порушення академічної доброчесності

не застосовується

3. Рекомендації з подальшого удосконалення освітньої програми

У цьому розділі на основі звіту експертної групи та висновків ГЕР резюмуються рекомендації стосовно подальшого удосконалення освітньої програми, включаючи пропозиції щодо усунення виявлених під час акредитації недоліків. Заповнення цих полів є обов'язковим у всіх випадках, коли ГЕР погодилася або визначила рівень відповідності критерію В, Е чи F.

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми

Гаранту та групі забезпечення, впродовж подальшої реалізації програми, рекомендується оприлюднювати на сторінці кафедри офіційного сайту університету результати співпраці зі стейкхолдерами (опитування, новини про зустрічі, надані рецензії на ОПП тощо) та результати врахування отриманих від них пропозицій.

Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми

Гаранту програми, групі забезпечення та завідувачу кафедри зоології рекомендується при формуванні навчального плану на 2023-2024 н.р. провести перегляд та оптимізацію розподілу годин між ОК циклів загальної та професійної підготовки в межах не менше 3 кредитів ЄКТС. Для вибіркового дисциплін передбачити рівноцінний розподіл годин, що полегшить здобувачу здійснення їх вибору та формування індивідуального навчального плану в межах окремого семестру.

Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання

На рівні ЗВО рекомендується до початку вступної кампанії 2023 р. привести у відповідність документи у вкладці Приймальної комісії «Програми вступних випробувань для вступників після коледжу». Гаранту та НПП, що реалізують програму, рекомендується впродовж терміну до наступної акредитації ОПП Біологія, сприяти активізації здобувачів до використання можливостей неформальної освіти з наступним визнанням її результатів у ВНУ імені Лесі Українки.

Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою

Науково-педагогічним працівникам, які задіяні в реалізації освітнього процесу за ОПП Біологія, рекомендується при наступному оновленні си́лабусів ОК доповнити їх інформацією про методи навчання, а також доповнити список рекомендованої літератури власними доробками у вигляді виданих методичних вказівок, рекомендацій та практикумів до виконання різних видів діяльності в межах освітніх компонент, передбачених навчальним планом програми. Гаранту, групі забезпечення програми та завідувачу кафедри рекомендується популяризувати серед здобувачів перспективи міжнародної академічної мобільності впродовж наступного періоду реалізації ОПП Біологія.

Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність

-

Критерій 6. Людські ресурси

НПП, задіяним у реалізації ОПП Біологія рекомендується до кінця 2023 року отримати сумарно 180 год. підвищення фахової майстерності, в т.ч. стажувань за кордоном і в інших установах і ЗВО України, а також посилити публікаційну активність у розрізі тематик дисциплін, які вони викладають.

Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси

-

Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми

Гаранту та групі забезпечення освітньої програми рекомендується до початку вступної кампанії 2023 року провести наповнення сторінки «Наші випускники», що значно покращить можливості абітурієнта в орієнтації щодо перспектив працевлаштування після вступу та успішного завершення навчання на ОПП Біологія. Впродовж майбутнього періоду реалізації освітньої програми розвивати співпрацю з її випускниками. Гаранту, групі забезпечення ОПП, завідувачу кафедри та уцілому на рівні університету рекомендується продовжувати роботу по формуванню та розвитку внутрішньої системи якості, спираючись на провідний досвід інших ЗВО.

Критерій 9. Прозорість та публічність

На рівні ЗВО рекомендується до завершення поточного навчального року передбачити можливість висвітлення дати розміщення освітніх програм для публічного обговорення.

Критерій 10. Навчання через дослідження

не застосовується

4. Додатки

Відсутні

***

Шляхом підписання цього експертного висновку я підтверджую, що внесені до нього відомості про присутніх на засіданні ГЕР і результати голосування членів ГЕР є достовірними, а експертний висновок було схвалено на засіданні ГЕР так, як його викладено вище.

Документ підписаний кваліфікованим електронним підписом.

Головуючий на засіданні ГЕР

СЕВЕРИНОВСЬКА ОЛЕНА ВІКТОРІВНА